

התנ"ך המבואר
יהושע
שופטים

התנ"ך המבואר

על ידי

הרב עדין אבן-ישראל (שטיינזלץ)

יהושע
שופטים

התנ"ך המבואר

על ידי הרב עדין אבן-ישראל (שטיינזלץ)

יהושע
שופטים

מהדורה ראשונה © 2016

הוצאת קורן ירושלים

ת"ד 4044 ירושלים 91040

טל': 02-6330533 פקס: 02-6330534

www.korenpub.com

© כל הזכויות על הפירוש שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים ירושלים.

הספר רואה אור בשיתוף המכון הישראלי לפרסומים תלמודיים ירושלים.

© כל הזכויות שמורות על גופן תנ"ך קורן, 1962. הוצאת קורן ירושלים בע"מ, 2016.

© כל הזכויות שמורות על גופן סידור קורן, 1981. הוצאת קורן ירושלים בע"מ, 2016.

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר כל חלק שהוא מן החומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

מסת"ב 978-965-301-981-2 ISBN

MATANEL
FOUNDATION
GRANTED TO GIVE

הספר יצא לאור
בסיוע קרן MATANEL

ביצירת הביאור של כרך זה השתתפו:

הרב יוסף בן ארזה	עורך ראשי:
שרה פרידלנד בן ארזה, הרב מאיר קליין	עורכים:
הרב דניאל אליאב	ראליה וריכוז תמונות:
הרב מאיר הנגבי	מרכז המערכת:
גילה מאירסון, סימה אריה	הגהות:
מיכל בריטמן	עימוד:
חיה זיידבנד	
רזיה ריצ'מן	איסוף תמונות ועיבודן:
אמונה ש"ץ	איורים:
הרב מאיר הנגבי, אליאב סטולמן	ייעוץ גרפי:
אליהו משגב	

בהכנת הנביא השתתפו:

הרב דוד פוקס
הרב חנן בניהו
הרב ינון חן
הרב כרמיאל כהן
אפרת גרוס

הקדמה קצרה למהדורת 'התנ"ך המבואר'

יודעים המעיינים ואפילו הקורא הפשוט שיצירת פירוש חדש למקרא היא מעשה לא פשוט הזקוק לשפע ברכות שמים מעל ולמאמצים רבים מתחת. בכתיבת פירוש למקרא, כרוכים שני קשיים מהותיים. הקושי האחד נתון בעצם היומרה להתייחס לטקסט העליון ביותר והמקודש ביותר שבגדר הנמצא ולהיצמד אליו בצורה כלשהי. הקושי השני נובע מכך שכבר נכתבו למקרא במשך 3,000 שנה פירושים רבים מאוד, והפירושים הללו נוצרו על ידי אנשים גדולים מכל ההיסטוריה שלנו; ומי יכול להתיימר להצטרף אל חבורה קדושה זו, ואפילו רק להיאחז בשוליה!?

את מפתח הכניסה למעשה נכבד זה אפשר למצוא בדברים שאמר רש"י לנכדו הרשב"ם (שכתב גם הוא פירוש לתורה), שאילו היה בכוחו, היה כותב עוד פירוש לפי "הפשטות המתחדשים בכל יום".¹ בכל דור ובכל יום עשוי להיפתח אור חדש או זווית ראייה חדשה. אכן, לא רק פירושים וחידושים מתחדשים בעולם, בכל דור מתעוררות שאלות חדשות בקרב לומדי התנ"ך, הן מתוך מה שמעסיק את הלומד באופן אישי הן מתוך עניינים האופייניים לתקופתו ולזמנו. כך אפשר לראות בדברי המפרשים הגדולים שנכתבו במשך הדורות, כי שאלות שעסק בהן האחד אינן מסוג השאלות שהטרידו את חברו. גם היום יש, תודה לא-ל, לומדים ומעיינים בתנ"ך ושאלות חדשות באמתחותיהם המצריכות תשומת לב, עיון והסבר חדשים. כל אלה מאירים את דברי תורת הנצח במגוון הסתכלויות המולידות "פשטות המתחדשים בכל יום".

הביאור שלפנינו מבקש לפרש את המקרא במישור הפשוט. לכאורה זהו המישור הפשוט ביותר, אך לאמתו של דבר הוא הקשה ביותר. הפירושים על דרך הרמז, הדרש או הסוד פתוחים יותר. המפרשים בדרכים אלו הם בני חורין לקשר בין הפסוקים שלפניהם לבין דברים אחרים המצויים במרחבי הרמז, הדרש או הסוד, והם כבולים פחות למלות המקרא ולמושגיו. לעומת

1. פירוש הרשב"ם בראשית לז,ב.

זאת, בהגדרתו של הפשט ובדרכי יישומו התחבטו רבים. שכן פירוש פשוטו של מקרא צריך להיות אחוז באופן הדוק במשמעות המילולית והדקדוקית של המלים ולא להניח ידו גם מהקשרן התחבירי והענייני. אכן, בעיית היחס שבין 'פשוטו' ל'משמעו', אין לה פתרון מלא.² קושי עקרוני יותר הוא שבכתבתו של פירוש על דרך הפשט מנסה המבאר לעמוד על דעתו של המחבר; אולם ספרי המקרא, שאינם מבטאים את דעתו של האדם שכתבם, אלא את התודעה האלוקית העומדת מאחוריהם – אי אפשר למצות את פשרם באותו אופן.

לביאור זה הוצמדו מראי מקומות המפנים למפרשים רבים, אולם אין הוא לקט מן המפרשים הללו. הוא לא נוצר בדרך זו, ואינו מתכוון להיות לקט או מבחר פירושים שנכתבו במשך הדורות. מראי המקומות מובאים כאן כדי להראות שיש לביאור ביסוס במקורות אחרים, או על כל פנים 'חברה'. אכן, אין תכליתו של הביאור הזה להציג חידושים מהפכניים; אדרבא, עיקר עניינו הוא לשמש ביאור שקוף. מגמתו היא להיות כה בלתי מורגש, עד שהקורא-הלומד לא יבחין בקיומה של מחיצה בינו לבין הכתובים. מעשה ההנגשה הזה מבקש לאפשר לתורה לדבר בעצמה, לנביאים לנבא את נבואתם ולחכמים ללמד את חכמתם. כדי שלא להפריע לקולם של הפסוקים להישמע, מנוסח הביאור בקיצור, כך שלא יהיה בגדר שריון מכביד ומסתיר אלא מעטה קל שאיננו ניכר.

במעמד הר סיני שמעו כל ישראל קול גדול ולא יסף,³ וחכמים ביארו כי קול גדול זה לא פסק.⁴ תקוותי שמפעל זה יעזור לאנשים לשמוע את הקול המידבר מן התורה ומן הנביאים גם בעולם העסוק והרעשני שלנו.

הרב עדין אבן ישראל (שטיינזלץ)

2. ראו למשל הקדמתו של רבי אברהם אבן עזרא לפירושו.
3. דברים ה'יח.
4. אונקלוס; סנהדרין ז' ע"א.

טיבו של החיבור

ביאור התנ"ך שלפנינו בא להקל על הקורא במקרא בן זמננו, לגשר על פערי השפה, תפיסת העולם והתרבות שבינו לבין עולם התנ"ך, להבהיר במידת האפשר עמימויות, ולענות על תמיהות וקשיים, מודעים וסמויים, בהבנתה. לחיבור שני חלקים המשלימים זה את זה אך אינם זוקקים זה את זה: **ביאור** צמוד המשולב במלות המקרא, ו**הרחבות פרשניות וראליות** נפרדות בתחתיתו.

הביאור מחולק ליחידות ענייניות, חלוקה שאינה עולה בקנה אחד עם חלוקת הפרקים המקובלת. כל עניין תחום לעצמו, מוגדר בכותרת ופותח במבוא קצר. אין לראות בתבנית המופיעה כאן חלוקה פסוקה של המקרא, אלא מעין הצעת הגשה כחלק מהביאור, לנוחות הקורא והתמצאותו. מוצעת כאן גם תת-חלוקה לפסקאות בתוך כל עניין, וכן פתיחת כל דיבור בשיחה בשורה נפרדת. חלקים פואטיים קוטעו גם הם לשורות בצורה המבליטה מלה או ביטוי חוזרים.⁵

בביאור מתפרשים לשון הכתוב והקשרי המשפטים ברובד הפשוט ביותר, מתוך חתירה לקיצור ולהקלה על שטף הקריאה במקרא. כיוון שכך אין הפירוש צמוד לשיטה פרשנית אחת או לפירושים ידועים ומקובלים דווקא. למרות מגמה זו במקרים אחדים מוזכרים גם פירושים חלופיים, כאשר יש יותר מפירוש פשוט אחד. אף כאשר המסורת ההלכתית מפרשת את המקרא בדרך שונה, יוזכר הדבר וינומק בקיצור בביאור עצמו או בהפניות המצוינות בו, כדי לדבוק בפשט העולה מן הכתוב עצמו וגם לעמוד על פירוש הכתוב כפי שנלמד בתורה שבעל פה.

5. בטקסט המשלב בין פסוקי המקרא לבין הביאור מתקיימות זו בצד זו שתי מערכות פיסוק - סימני הפיסוק שנבחרו לפסוק עצמו, וסימני הפיסוק המתמייחים למהלך הביאור. משום כך ומסיבות דידקטיות רבים בו סימני פיסוק, גם שלא לפי כללי האקדמיה ללשון העברית הנהוגים היום.

יש לציין כי גם כשהדברים כתובים בלשון סתמית ופסקנית, הפירוש אינו מתיימר לקבוע כי זהו הפשט ואין בלתו. אין בכך אלא הצעה – לעתים חדשה – המתיישבת על פשוטו של מקרא ועל לב הקורא. מטעמים דידקטיים לא נפרשו כאן השיקולים הפרשניים העומדים מאחורי הבחירה לבאר כך ולא אחרת.

בצדו הימני של כל מִפְתָּח מופיע רצף הפסוקים המנוקד והמפוסק בטעמי המקרא כבתנ"ך קורן, ובהמשכו ובצדו השמאלי מופיעות שנית כל מלות הפסוקים,⁶ וביניהן משובצים דברי הביאור הצמוד. כך יוכל הלומד לשוב תמיד לעיין בהקשר הרצוף של מילות התנ"ך, והקריאה בביאור לא תחליף את קריאת המקור.

ההרחבות כוללות חומרי רקע, מקבילות פנים-מקראיות, פירושים חלופיים, העשרה בדברי מדרש ומחשבת ישראל לדורותיה, תעודות חיצוניות והערות לשוניות. בצדם של אלו מופיע חומר ראלי מילולי וחזותי לגבי מקומות, עמים, צמחים ועצמים המוזכרים במקרא – בהתאם לידע המדעי המעודכן ביותר. חומרים אלו מופיעים בצד הכותרת 'העולם'.

בסוף הספר מצוינים **מקורות** והפניות המסומנים בביאור. המקורות, שנכתבו על ידי העורכים, מתייחסים בדרך כלל לפסוקים ולביאוריהם במקומות אחרים במקרא, לדברי חז"ל בתלמודים ובמדרשים, פרשנים מקראיים, ספרי מחשבה, שאלות-ותשובות של חכמים ראשונים ועוד. כאשר המקור אינו זהה לגמרי לכתוב בביאור, הוא צוין כהפניה בלבד ("ראו...") ולא כמקור סתמי.

רצף הפסוקים של התנ"ך המובא במהדורה זו הוא הנוסח המדוקדק שנבחן היטב בהוצאת 'קורן'.⁷ המהדורה יכולה להתאים ללימוד אישי, משפחתי או לימוד בחבורה. מחשבה ועבודה רבות הושקעו בעיצוב הנאה והנוח

6. בתוך הביאור הובא הנוסח המקראי כקריאתו. כלומר, הקרי הוכנס במקום הכתיב, ושמות הוי"ה מסומנים בדרך כלל: "ה", או "ה' אלוהים" כשהצירוף הוא 'אדוני ה', בהתאם לצורת הקריאה המקובלת.

מכיוון שבביאור ניטעים שבדי הפסוק בתוך הקשר טקסטואלי חדש, יש שהניקוד המקורי אינו מופיע בשלמותו בעקבות אילוצי התחביר החדש. כמו כן הוסרו במקומות אחדים המקפים כאשר צירוף מקראי מוקף נשבר במילות הביאור.

7. לשם דיוק הקריאה הובחן כאן השווא הנע מן השווא הנח. סימנו של השווא הנע בולט יותר, למשל: **נִפְשָׁךְ**. כדי לבדל את הקמץ הקטן מן הקמץ הגדול סומן הקמץ הקטן באמצעות סימן גדול, דוגמת **חִכְמָה**.

עוד על שיטת הניקוד של תנ"ך קורן ראו באתר הוצאה: <https://korenpub.com/koren/isrnis/koren-isrnis-about/witt-hniqvd.html>

ביותר. עיצוב זה הוא פרי שיתוף הפעולה בין מסורת העיצוב המוקפד של הוצאת קורן לבין הניסיון הרב שנצבר במכון לפרסומים תלמודיים. תודתנו לר' מאיר הנגבי שריכז את הפרויקט בתבונה, בעדינות וביעילות. ייזכר לברכה ר' חנוך בן ארזה ע"ה, אוהב תורה ושוחר ספר, אביהם של שניים מהעורכים, שרוחו והכבוד שחלק למלים שרו עליהם בעת העבודה על החיבור.

סגנון הכתיבה ישראלי-עכשווי. על אף המגמה הכללית לשמר ככל האפשר את שגב המקרא, נושבת על פני החיבור גם רוח מרעננת ורלוונטית לדורנו.

העורכים

יהושע

תוכן העניינים לספר יהושע

מפת התנחלות השבטים	4
מבוא לספר יהושע	5
דברי ה' אל יהושע על תפקידו החדש	6
פקודות יהושע לקראת הכניסה לארץ	9
המרגלים ביריחו	11
נס צליחת הירדן	19
המצוות הראשונות בארץ	27
כיבוש יריחו	31
המעילה בחרם יריחו	37
השמדת העי	43
בניית מזבח בהר עיבל ומעמד הברכה והקללה	49
הברית עם הגבעונים	50
מלחמת כיבוש ערי הדרום	56
הורשות הערים הצפוניות	66
סקירת התחומים והמלכים שנכבשו בידי ישראל	69
הציווי על חלוקת הארץ לשבטים	75
פירוט חלוקת עבר הירדן המזרחי	79
חלוקת ארץ כנען לשבטים	81
השבטים שנחלו בכנען	
גבולות שבט יהודה, עריו ונחלת כלב נשיא יהודה	
נחלות בני יוסף	
מיפוי הארץ הנשארת לשבעה חלקים והגרלתם	
נחלות שבעת השבטים הנותרים	
הקצאת ערי מקלט לרוצח ונתינת ערים לישיבת הלויים	111
סיום הנחלת הארץ ופניית שבטי עבר הירדן לארצם	119
צוואת יהושע לראשי העדה ופרדתו מבני ישראל	126
מות המנהיגים, קבורתם וקבורת יוסף	135
מקורות והערות לספר יהושע	139

מבוא לספר יהושע

ספר יהושע, הראשון בחלק הנביאים של התנ"ך, עוסק בעיקרו בירושת הארץ בידי בני ישראל, ממעבר הירדן ועד סיום כיבוש ארץ כנען וחלוקתה לשבטים על ידי יהושע. על אף הפרטים המרובים שבספר - שחלקם מספרים את עלילות העם המגיע לארץ, ובחלקם רשימות של שמות ומקומות - נשמר בו קו מרכזי אחד.

הספר משלים את הסיפור הכתוב בספר דברים, והוא קשור לחמשת חומשי תורה מכמה בחינות. ספר התורה נחתם במותו של משה, אך הסיפור של העם השב אל ארץ אבותיו עדיין לא הושלם. למשה לא ניתנה הרשות לעבור את הירדן, ויהושע, שנסמך בידי משה ושניתן מהודו של משה עליו,¹ ימלא את מקומו של רבו. יהושע הוא שיבצע את התפקיד שהיה אמור להיות תפקידו של משה בהכנסת ישראל לארץ ובהנחלתה להם.² חכמים אמרו: "אלמלא חטאו ישראל, לא ניתן להם אלא חמישה חומשי תורה וספר יהושע בלבד".³ ואכן, שונה ספר יהושע מספרי הנביאים האחרים, בכך שהוא עוסק במימוש יעדם של ישראל, ואילו שאר ספרי הנביאים בעיקרם מגיבים על חטאות ישראל ובעיותיהם.

1. במדבר כז, יח-כ.
2. ראו רש"י פסוק א.
3. נדרים כב ע"ב.

וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון א
 מִשְׁרַת מֹשֶׁה לֵּאמֹר: מֹשֶׁה עַבְדִּי מֵת וְעַתָּה לָקוּם עִבְדֵנִי אֶת־הַיַּרְדֵּן ב
 הַזֶּה אֶתְּהוּ וְכָל־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל: כָּל־מְקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כַּף־דְּגַלְכֶם בּוֹ לָכֶם נִתְּנוּ כַּאֲשֶׁר ג
 דִּבַּרְתִּי אֶל־מֹשֶׁה: מִהַמְדַּבֵּר וְהַלְבִּנּוֹן הַזֶּה וְעַד־הַנְּהַר הַגָּדוֹל ד
 נְהַר־פָּרָת כָּל־אֶרֶץ הַחֲתִים וְעַד־הַיַּם הַגָּדוֹל מִבּוֹא הַשָּׁמֶשׁ יִהְיֶה
 גְּבוּלְכֶם: ה לֹא־יִתִּיב אִישׁ לְפָנֶיךָ כָּל־יְמֵי חַיֶּיךָ כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם־
 מֹשֶׁה אֲהִיָּה עִמָּךְ לֹא אֶרְפָּךְ וְלֹא אֶעֱזֹבְךָ: ו זָקֵק וְאִמָּץ כִּי אֶתְּהוּ ו
 תִּנְחִיל אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבוֹתֶם לָתֵת

דברי ה' אל
 יהושע על
 תפקידו החדש
 פרק א פס' א-ט

יהושע, שהיה משרתו של משה ועושה דברו, הופך למנהיג העם הבלעדי, שאין איש מעליו. מעתה אחריות ההנהגה כולה מוטלת על כתפיו. לשם עמידה במשימותיו הוא זקוק לחיזוק ולעידוד. העברת הסמכות לידי נעשתה עוד בחיי משה. עתה, בראשית תקופת הנהגתו העצמאית של יהושע, ה' פונה אליו ישירות, מנחה ומעודד אותו ומבטיח לו שיצליח במעבר הירדן ובירושת הארץ. תפקידו של יהושע אינו פוליטי או צבאי גרידא; הוא מצווה לעמוד בקשר מתמיד עם אלוקים ולדבוק בתורתו בשלמות.

ביאור | פרק א א וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד ה', וַיֹּאמֶר ה' אֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון נון מִשְׁרַת מֹשֶׁה. עתה יהושע נביא, והוא מקבל מסר ישיר מה'

המזרחי מעין נספח שאינו מוגדר כארץ ישראל באופן מלא. (ראו עוד להלן כביט).

'הים הגדל' מתייחס לרוב לים התיכון, והוא מוזכר במקומות שונים במקרא. רק לעתים רחוקות מכנים בו את האוקיינוס, שנחשב אז כקצה השני של העולם. (ראו שו"ת הרא"ש ד, ד ובפירושו למסכת פרה פרק ח). הים התיכון מכונה 'הים הגדול', באופן יחסי לים המלח ולים כנרת, שבמזרח של ארץ ישראל. (ראו במדבר לד, ו; יחזקאל מז, י-כ; רד"ק כאן).

גבולות הארץ אלה הם גבולותיה הגדולים ביותר של הארץ. רק בזמנים נדירים בתולדות ישראל התקרב שלטון ישראל לאזורים הללו בפועל. על יהושע מוטל להיכנס אל הארץ, לכבוש אותה, ובהמשך גם ליישבה בתחומים אלה. (ראו להלן יג, א ואילך ורש"י שם; רמב"ן דברים יא, כד; אלשיך כאן).

'יהושע בן נון משרת משה' יהושע קיבל את הכוח והסמכות להנהיג את ישראל, אך במידה רבה הוא איננו מנהיג בזכות עצמו אלא מִשְׁרַת מֹשֶׁה, עוזרו, ומי שכבר במלחמת עמלק הראשונה היה מבצע דבריו (שמות יז, ח-טז). יהושע, שהיה מצוי תמיד בקרבת משה, נבחר להשלים את תפקידו של רבו. מסיבה זו נזכרים בספר זה מפעם לפעם דברי משה ונבואתו, (ראו להלן ח, לא-לה; יא, יב-כג; כג, ו), שהרי הם עומדים בבסיס כל ההתרחשויות, והגשמתם מוטלת על יהושע, המנהיג הממשיך והמציב. (ראו עוד רלב"ג).

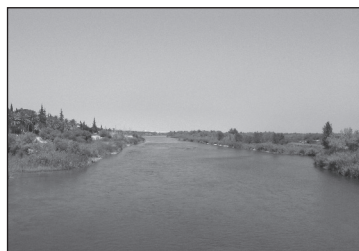
הירדן הוא גבולה של ארץ ישראל (במדבר לד, יב). חבלי ארץ גדולים בעבר הירדן המזרחי כבר נכבשו על ידי ישראל, אבל הדבר לא תוכנן מלכתחילה. ישראל נלחמו במלכי האמורי וכבשו את ארצותיהם רק משום שאלו עמדו בדרכם במסעם אל עבר הירדן המערבי. על כן נחשב עבר הירדן

הרחבות

לאמר: **ב** מִשֶׁה עֲבָדֵי מֵת, וְעַתָּה קוּם עֲבוֹר אֶת נַהַר הַיַּרְדֵּן הַזֶּה, אֲתָה וְכָל הָעָם הַזֶּה, אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם, לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל.

לאחר הציווי הכללי על התפקיד, באה הבטחה: **ג** כָּל מְקוֹם אֲשֶׁר תֵּדְרֹךְ כִּי רַגְלְכֶם בּוֹ – לָכֶם נִתְּנָיו. אמנם הארץ תחומה בגבולות, שיפורטו בפסוק הבא,⁵ אך גם אם תמשיכו ותכבשו אזורים שמעבר לגבולותיה – שלכם יהיו,⁶ כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל מֹשֶׁה.⁷ **ד** גבולות הארץ המיועדת לכם – מִהַמְּדִבָּר הַסּוּרִי-עֲרָבִי בַמְּזוּרָה, ומדבריות חצי-האי סיני בדרום, הכוללים את מדבריות פארן, צין (סין), סיני ושור, וְעַד הַלְּבָנוֹן הַזֶּה, הידוע, בצפון-מערב. ייתכן שיהושע הצליח לצפות בו ממקום עמדו.⁸ וְעַד הַנֶּהָר הַגָּדוֹל, נְהַר פְּרָת, גבולה הצפוני-מזרחי של הארץ בתחומיה הרחבים, ובכלל זה כָּל אֶרֶץ הַחֲתִים. מדינה גדולה זו, שחלקה באסיה הקטנה ורובה בצפון סוריה, הייתה בזמנה ממלכה חזקה שעמדה במשך שנים רבות ככוח פוליטי מנוגד למצרים. וְעַד הַיָּם הַגָּדוֹל, הים התיכון, שהוא מְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ, מקום שקיעת החמה, בצד מערב⁹ יִהְיֶה גְבוּלְכֶם. **ה** לֹא יִתִּיצֵב, יעמוד איש לִפְנֵיךָ, כנגדך. תהיה מצביא מנצח כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. כְּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם מֹשֶׁה, אֶהְיֶה עִמָּךְ. אכן, איש לא זכה לקרבת אלוקים שזכה לה משה, שהרי משה רבנו התגבר לא פעם על מכשולים ואיומים מיד בדרך פלאית ולעיני כול. ניצחונותיו של יהושע, לעומת זאת, יושגו בדרך כלל בדרך הטבע. ובכל זאת ה' מבטיח לו שהשגחתו ואף נסיו ומופתיו ילוו אותו תמיד, בתור ממשיכו של משה¹⁰ – לֹא אֶרְפָּךָ, אסלק אחיזתי ממך וְלֹא אֶעֱזָבְךָ. **ו** חֲזַק וְאַמֶּץ! אני מחזק אותך בקבלת התפקיד, כִּי אֲתָה תִּנְחִיל אֶת הָעָם הַזֶּה אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָם לָתֵת לָהֶם. שלא כההליכים היסטוריים אחרים של ירושת מקומו של עם אחר, הנמשכים מספר דורות, אתה תזכה להשלים את עיקר המשימה.

מימין:
נהר פרת
משמאל:
הים הגדול מבווא
השמש

לָהֶם: רַק חֹזֶק וְאַמֵּץ מְאֹד לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל-הַתּוֹרָה אֲשֶׁר
 צִוָּךְ מֹשֶׁה עַבְדִּי אֶל-תְּסוּר מִמֶּנּוּ יְמִין וּשְׂמֹאל לְמַעַן תִּשְׁפִּיל
 בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ: לֹא-יִמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהִגִּיתָ בּוֹ
 יוֹמָם וְלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל-הַפְּתוּב בּוֹ כִּי-אֲזוּ תִצְלַח
 אֶת-דְּרָכְךָ וְאֲזוּ תִשְׁפִּיל: הֲלֹא צִוִּיתִיךָ חֹזֶק וְאַמֵּץ אֶל-תַּעֲרֹךְ וְאֶל-
 תַּחַת כִּי עִמָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ: וַיֵּצֵאוּ
 יְהוֹשֻׁעַ אֶת-שִׁטְרֵי הָעָם לֵאמֹר: עֲבְרוּ וּבְקָרֵב הַמַּחֲנֶה וַיֵּצֵאוּ אֶת-
 הָעָם לֵאמֹר הֲכִינוּ לָכֶם צִדָּה כִּי בָעוֹד וְשָׁלַשְׁתָּ יָמִים אַתֶּם עֹבְרִים
 אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה לְבֹא לְרִשֵׁת אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
 נָתַן לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ: וְלֹדְאוּבְנֵי וְלִגְדֵי וְלַחֲצֵי שִׁבְט
 הַמְּנַשֶּׁה אָמַר יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: זְכוּר אֶת-הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם
 מֹשֶׁה עַבְדֵי-יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מְנִיחַ לָכֶם וְנָתַן לָכֶם
 אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת: נְשִׂיכֶם טַפְּכֶם וּמְקַנֵּיכֶם יֵשְׁבוּ בָאָרֶץ אֲשֶׁר
 נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה בְּעַבְרַת הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם תַּעֲבְרוּ חֲמִשִּׁים לִפְנֵי אַחֵיכֶם

ביאור | מלבד ההבטחה המחזקת, באה גם אזהרה: ^ז רַק חֹזֶק וְאַמֵּץ מְאֹד לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּךְ מֹשֶׁה עַבְדִּי. היצמד לדברי התורה בשלמות, הן לאלה שבכתב והן להוראות שניתנו בעל-פה. אֶל תְּסוּר מִמֶּנּוּ – ממושה, ¹¹ או: מספר התורה ¹² יְמִין וּשְׂמֹאל, לְמַעַן תִּשְׁפִּיל, תראה ברכה והצלחה ¹³ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ. וכאן באה הנחיה נוספת, שיש בה גם עצה: ¹⁴ לֹא יִמוּשׁ, יסור סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה שכתב משה, מִפִּיךָ, וְהִגִּיתָ, חשוב, ¹⁵ או: דָּבָר ¹⁶ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה. ראוי שתדבק בספר התורה תמיד. יש הרואים בפסוק זה ברכה: למרות שתהיה עסוק

ה'כינו לכם צדה' לא הכרחי לפרש צידה כמזון בלבד. (ראו רש"י). חייהם של ישראל במדבר היו בבחינת חלום, ומעתה נכונות להם התמודדויות חדשות. הם באים לנחול ארץ שאורחותיה ויושביה זרים להם, ועליהם להתכונן ולהצטייד היטב בכל המובנים.

הרחבות | רַק חֹזֶק וְאַמֵּץ מְאֹד מיד לאחר ההבטחה לחוזק ואומץ, שב והופיע הביטוי חֹזֶק וְאַמֵּץ בתוספת המלה מְאֹד, כהוראה על שמירה קפדנית של התורה. כפיפותו של יהושע לתורה ואחיותו בהנחיותיה יהיו היסוד להצלחותיו.

בכל הדברים האחרים, תצליח שלא לעזוב את ספר התורה ולהתבונן בו יום ולילה.¹⁷ לִמְעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל הַכְּתוּב בּוֹ, כִּי אַז תִּצְלִיחַ אֶת דְּרָכְךָ, דְּרֹכֶיךָ יִהְיוּ מוֹצֵלְחוֹת,¹⁸ וְאַז תִּשְׁכַּל, תַּחֲכִּים וְתִדַּע מֵה עֲלִיךָ לַעֲשׂוֹת. ט הֲלוֹא צִוִּיתִיךָ: חֹזֵק וְאַמְץ! מלבד החיזוק הכללי בקבלת התפקיד וחיזוק נוסף על שמירת התורה, ה' מזרז את נפשו של יהושע להתחזק בדרכו החדשה, שבוודאי יהיו בה מעלות ומורדות¹⁹ – אֵל תַּעֲרֹץ, תִּישַׁבֵּר²⁰ וְאַל תַּחַת, תִּיבַהֵל, כִּי עֲמֹךְ ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל אֲשֶׁר תִּלְךְ. אתה מובטח שלא תנחל מפלה.

פקודות יהושע לקראת הכניסה לארץ
פרק א פס' י-יח

יהושע פעל באופן מידי¹. משהוטלה עליו המשימה, לא המתין אלא תכף הורה לקצינים ולמנהיגים להכין את העם.² הפקודה עברה אל העם דרך השוטרים ולא באמצעות ראשי השבטים, כמקובל עד עתה. מכאן מתחילה התרופפות החלוקה בין השבטים, תהליך שילך ויבלוט יותר בהמשך. אמנם עצם ההבחנה השבטית עומדת על כנה, וכל שבט אף מקבל נחלה לעצמו, אבל מסגרת השבט כיחידה שלמה עצמאית נחלש.

יהושע צריך לדאוג גם למימוש התחייבותם של שבטי ראובן, גד וחצי שבט המנשה לעבור חלוצים לפני המחנה. בני השבטים הללו יהיו אנשי צבא נאמנים ליהושע ויבטיחו את ממשלתו בעם ואת הציות לו.

י וַיֵּצֵא יְהוֹשֻׁעַ אֶת שִׁטְרֵי הָעָם, אֲנָשֵׁי הַנְּהִיגָה הַמְּמוֹנִים עַל הַסֵּדֶר וְהַמְּשַׁמְעֵת³ לֵאמֹר: יא עֲבְרוּ בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה, וַיֵּצְאוּ אֶת הָעָם לְאֹמֹר: י"ב הָכִינוּ לָכֶם צִידָה. אולי התכוון למן שעדיין היה בידיהם, לבשר או למאכלים וחפצים אחרים שרכשו.⁴ עליכם לערוך את כל ההכנות הלוגיסטיות, לארוז את חבילותיכם ולצאת לדרך, כִּי בַעֲדוֹ שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה, לָבוֹא לְרִשְׁתָּהּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ.

יש לטפל בעניין נוסף: יג וְלְרֹאוּבֵי וְלְגָדִי וְלְחֻצֵי שֵׁבֶט הַמְּנַשֶּׁה, השבטים שביקשו שנחלתם תהיה בצדו המזרחי של הירדן במקום לרשת חלקים מארץ כנען שמעברו המערבי,⁵ אָמַר יְהוֹשֻׁעַ לְאֹמֹר: יד זָכוּר, זכרו אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד ה' לֵאמֹר: ה' אֱלֹהֵיכֶם מֵנִיתִ, מביא מנוחה לָכֶם, וְנָתַן לָכֶם אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת שֶׁבַע עָבַר הַיַּרְדֵּן הַמְּזָרְחִי. יו לפיכך נְשִׁיכֶם טַפְּכֶם וּמִקְנֵיכֶם יֵשְׁבוּ בְּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה בַּעֲבֹר הַיַּרְדֵּן הַזֶּה. אדמות עבר הירדן המזרחי הנרחבות והמתאימות לצורכי מקנה לא יועדו לכם מידי ה', אך קיבלתם אותן ממשה לפי בקשתכם⁶ לאחר שהתחייבתם למשה שלא להתיישב שם מיד – למעט חיל משמר שכנראה הושאר שם עם בני המשפחה והרכוש – וְאַתֶּם תַּעֲבְרוּ חֲמִשִּׁים, מצוידים בנושק לִפְנֵי אַחֵיכֶם, כָּל גְּבוּרֵי

כָּל גְבוּרֵי הַחֵיל וְעִזְרָתְכֶם אֹתָם: עַד אֲשֶׁר־יָנִיחַ יְהוָה וּלְאַחֵיכֶם^{טו}
כָּכֶם וַיִּרְשׁוּ גַם־הֵמָּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָהֶם
וְשַׁבְתֶּם לְאֶרֶץ יִרְשַׁתְכֶם וַיִּרְשַׁתֶּם אוֹתָהּ אֲשֶׁר וּ נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה
עֶבֶד יְהוָה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזֶּרֶח הַשָּׁמֶשׁ: וַיַּעֲנוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר^{טז}
כָּל אֲשֶׁר־צִוִּיתָנוּ נַעֲשֶׂה וְאֶל־כָּל־אֲשֶׁר תִּשְׁלַחְנוּ נִלְךְ: כָּכֵל אֲשֶׁר־^{יז}
שָׁמַעְנוּ אֶל־מֹשֶׁה בֵּן נִשְׁמַע אֵלֶיךָ רַק יְהִי־הָיָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ
כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־מֹשֶׁה: כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־יִמְדָה אֶת־פִּיךָ וְלֹא־יִשְׁמַע^{יח}
אֶת־דְּבָרֶיךָ לְכֹל אֲשֶׁר־תִּצְוֶנוּ יוֹמֵת רַק חִזֹּק וְאַמֵּץ:
וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון מִן־הַשָּׁטִיטִים שְׁנַיִם אַנְשִׁים מִדְּגֵלִים חֲרֹשׁ^א ב

ביאור | החיל מכם. אל תטשו את יתר השבטים; עברו אתם את הירדן וְעִזְרָתְכֶם אֹתָם כיחידה עצמאית בכל מלחמותיהם, ^{טו} עַד אֲשֶׁר יָנִיחַ ה' לְאַחֵיכֶם כָּכֶם, כמו שאתם נחים עתה במקומכם, וַיִּרְשׁוּ גַם הֵמָּה אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָהֶם, רק אז - וְשַׁבְתֶּם לְאֶרֶץ יִרְשַׁתְכֶם וַיִּרְשַׁתֶּם אוֹתָהּ, תשתרשו בארץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד ה' בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן בצד מִזֶּרֶח הַשָּׁמֶשׁ, הצד שבו זורחת השמש.

^{טז} וַיַּעֲנוּ השבטים הללו אֶת יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתָנוּ נַעֲשֶׂה, וְאֶל כָּל אֲשֶׁר תִּשְׁלַחְנוּ נִלְךְ. אנחנו תחת פיקודך, ומתחייבים אליך: ^{יז} כָּכֵל אֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ אֶל מֹשֶׁה - בֵּן נִשְׁמַע אֵלֶיךָ. הם אף מברכים את יהושע בכוחות דומים לאלו שהיו למשה: רַק יְהִי־הָיָה ה' אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה

חמה, פני יהושע כפני לבנה. אוי לה לאותה בושה, אוי לה לאותה כלימה". על רקע זה מקבלת הצהרתם חשיבות יתרה). בני השבטים הללו כנראה לא שמעו במו אוזניהם את דברי ה' ליהושע, והם מכוונים בסוף דבריהם לדעת עליון, ומשמשים מעין הד לאותן מלים שאמר ה' כמה פעמים: חִזֹּק וְאַמֵּץ. בכך מודגש המסר העיקרי ליהושע: אתה תהיה המנהיג, והעם יצעד בעקבותיך בתקווה שתצליח להנהיג כמשה, רבך ומורך. (ביטויים של חזוק ואימוץ המתייחסים ליהושע נשנים כמה פעמים בתורה - ראו דברים אלה, ג,כח; לא,ז).

הרחבות | בני ראובן, גד וחצי שבט מנשה אינם נלחמים למען שבטיהם, אלא מתמסרים לשרת בצבא כלל העם. שלא כשאר השבטים, שיצאו עתה לכבוש נחלות לעצמם, באופן חלקי או מלא, יגיעו בני השבטים הללו לארץ כנען בתור יחידה צבאית שתשמור אמונים אך ורק ליהושע. הם מצהירים לפניו שייסייעו למנוע כל הפרת משמעת העלולה לצוץ כנגדו. כשם שלא הכול נתנו תמיד אמון מלא במשה, קיים חשש שאף על מנהיגותו של יהושע יימצאו עוררין. על כן הם מבקשים לחזקו שיצייתו לו לחלוטין. (בבבא בתרא עה ע"א מתואר ערעור במעמדה של ההנהגה: "זקנים שבאותו הדור אמרו: פני משה כפני

עִם מֹשֶׁה. ⁷ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִמְרָה אֶת פִּיךָ וְלֹא יִשְׁמַע, יִקְבֹּלֶךָ אֶת דְּבָרֶיךָ לְכָל אֲשֶׁר תִּצְוֶנּוּ – יוֹמֵת. אֲנִי מִקְבְּלִים אֶת מִנְהִיגוֹתֶיךָ וְאֶת פְּקוּדוֹתֶיךָ לֹא סִיג. וְכָךְ אֲתָה מִצְדֵּךְ חֹזֵק וְאַמְץ לִפְקֹד עַל הָעָם וּלְעִמּוּד עַל כָּךְ שֶׁדַּבְרֶיךָ יִקְוּמוּ.⁸

המרגלים ביריחו פרק ב

הצעד הראשון שצעד יהושע במסע הנהגתו הוא שליחת המרגלים אל ארץ כנען. משה רבו שלח מרגלים לפחות פעמיים: שנים-עשר המרגלים הידועים ריגלו לצרכים אסטרטגיים – הכרת הדרכים המרכזיות, עמידה על טיבם של הארץ ויושביה וכיוצא באלה. במסעם של אותם מרגלים שארך ארבעים יום, לא יכלו להשיג ידיעות מפורטות יותר, במיוחד מכיוון שהלכו יחדיו, לפחות בחלק מן המסע.¹ עוד מסופר כי משה שלח מרגלים לעיר יעזר למטרות טקטיות – גילוי דרכי גישה לעיר.² לעומת אלה, המרגלים ששולח יהושע אינם מכוונים בהכרח לייעדים אסטרטגיים או טקטיים הנוגעים לכיבוש יריחו. למשימתם של שני מרגליו של יהושע לא הוגדרה תכלית מעשית מסוימת. ריגול זה דומה לריגול המודרני, המכוון לאמוד את מורל האוכלוסייה המקומית ואת עצמת רוח הלחימה שלה. איש מאנשי הארץ אינו יודע מתי עתידים ישראל להיכנס לארץ, ולאן פניהם מועדות בראשונה. יש להניח שאנשי יריחו לא חשבו שדווקא עירם המבוצרת תהיה העיר הראשונה שתתקף.

אף על פי שיהושע יפעל בעזרת כוחו של ה', שילווה אותו גם בדרכים נסיות, הוא זקוק למידע פנימי על תחושותיהם של אנשי יריחו ושל שאר יושבי הארץ על מנת להעריך את עצמת ההתנגדות הצפויה לו.³

פרק ב א וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן מִן הַשְּׁטִיִּים, מִקּוּם הַנִּמְצָא בַסְּמִיכוֹת לִירֵדוֹן, שְׁבוּ הָעָם שֶׁהָיָה,⁴ שְׁנַיִם אַנְשִׁים מִמֵּרְגְלֵי חָרָשׁ, בַּחֲשָׁאִי⁵ לְאֹמֶר:

השטים, הירדן ויריחו

העולם | ליריחו. אחרים זיהו אותו עם תל אל-חמאם ממזרח לתל אל-כפרין.

השטים חוקרים רבים זיהו את המקום עם תל אל-כפרין שמצפון לוואדי אל-כפרין בעבר הירדן המזרחי, כ-20 ק"מ ממזרח

לְאָמֹר לְכוּ רְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יְרִיחוֹ וְיָלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית אִשָּׁה
 זֹנָה וּשְׂמָה רַחַב וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה: וַיֹּאמֶר לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ לְאָמֹר הֲנֵה
 אַנְשֵׁים בָּאוּ הֵנָּה הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַחֲפֹר אֶת־הָאָרֶץ: וַיִּשְׁלַח
 מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל־דָּחַב לְאָמֹר הֲוָעִיִּי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלֶיךָ אֲשֶׁר־
 בָּאוּ לְבִיתְךָ כִּי לַחֲפֹר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ: וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶת־
 שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַתַּצְפֵּנוּ וַתֹּאמֶר לָן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי
 מֵאִין הֵמָּה: וַיְהִי הַשָּׁעַר לְסָגוֹר בַּחֲשֵׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יָצְאוּ לֹא יָדַעְתִּי
 אֲנִי הָלָכּוּ הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מֵהָר אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁיָגוּם: וְהִיא
 הֵעֲלֵתָם הַגָּה וַתִּטְמְנֵם בְּפִשְׁתִּי הָעֵץ הָעֲרֻכּוֹת לָהּ עַל־הַגָּה:

ביאור | לְכוּ רְאוּ אֶת הָאָרֶץ, ובמיוחד אֶת יְרִיחוֹ. בכך רמז להם שיעד הכיבוש
 הראשון עם הכניסה לארץ יהיה יריחו. ישנם כמה מקומות באזור
 יריחו, המכונים 'מעברות הירדן',⁶ שבהם אפשר לחצות את הירדן.

האוכלוסייה. למרות שבית כזה אינו מקום
 מכובד, היה זה המקום הנכון ביותר למליו
 שליחותם. (ראו עוד מלבי"ם).

שיתוף הפעולה של רחב. רחב בחרה לרמות
 את מלך העיר ואת אנשיו ולשתף פעולה
 עם מרגלי האויב. ייתכן שמניעה נעוצים
 בכך שהייתה אשה זרה ביריחו, (ראו
 תוספות מגילה יד ע"ב; רד"ק להלן ובה),
 ולכן לא חשה קרבה אל שליטי העיר או
 מעורבות בגורלה. אולי הייתה בת לשבט
 אחר, או שבאה בשיירה שעברה בעיר
 והחליטה להישאר עם משפחתה, (ראו פס'
 יב-יג להלן), ובתור זרה הפכה לזונה בעיר.
 גם אם רחב הייתה מקומית, ייתכן שהניעו
 אותה שיקולים אינטרסנטיים. אפשר שמלך
 יריחו ידע פחות מרחב על הלך הרוחות
 בעירו. רחב, שישבה בתוך עמה, חשבה
 שלמרות ששני האנשים הללו הם זרים
 בודדים ביריחו, ובקלות אפשר לתפשם
 ולהרגם, הם מייצגים כוח גדול ומאיים
 הקרב ובא. היא העריכה שעדיף שתנסה
 לסייע לאורחיה ולהשליך את יבה עליהם
 ועל שולחיהם, מאשר לשתף פעולה עם
 המלך, שימיו ספורים בין כה וכה.

הרחבות | 'ויבאו בית אשה זונה' אף על פי שלפי
 התרגום הייתה רחב פונדקאית, נראה
 שפונדקה שימש לא רק כמקום ללון.
 (יונתן מתרגם כאן ובמקומות נוספים
 זונה - פונדקיתא, אך כפי שמציין רד"ק, אין
 בכך כדי להיריע אם מכרה שם מזון בלבד.
 וראו גם רש"י פס' א ופס' יא; אברבנאל
 כאן; רבב"ע יואל ד,ג). את ההתאכסנות
 בביתה של אשה זונה אפשר לראות
 כצעד חכם ויעיל מאוד. המרגלים היו
 זרים, ואפילו ביריחו, שהייתה כנראה עיר
 מסחר פעילה, הם היו בולטים לעין. גם אם
 הכירו מעט את השפה והתחפשו, לו היו
 מתהלכים ברחובות היו עלולים להיתפס
 ולהישאל למעשיהם מיד. לכן הם בחרו
 בביתה של זונה, שכן אליו מגיעים אנשים
 בשקט ובהיבא ומסתלקים ממנו מבלי
 שאיש בודק את זהותם. שם יכלו המרגלים
 לשהות בלי שיתייחסו אליהם. יתר על כן,
 אשה זונה היא שתדע מה חושבות הבריות
 באמת, ועל מה מדברים האנשים, לא מתוך
 הצהרות ונאומים רשמיים של המלך או
 שריו, אלא מתוך שיחתם המשוחררת
 והאותנטית של תושבי העיר. ועל כן היא
 תוכל לשקף נאמנה את הלכי הרוח של

בקרבת המעברות הללו אין ערים בצורות. בין הערים הסמוכות לירדן הייתה יריחו חריגה בביצוריה החזקים.⁷ וילכו ויבאו בית אשה זונה ושמה רחב, וישבבו, התאכסנו שמה.

ב ויאמר למלך יריחו לאמר: הנה אנשים באו הנה הלילה מבני ישראל לחפור, לרגל את הארץ. הם בלטו בזרותם גם אם ניסו להתאים את בגדיהם למקובל במקום, שכן נראה שיריחו לא הייתה עיר גדולה. זהותם התגלתה מהר, ואף ידעו לאן הם הלכו.

ג וישלח מלך יריחו אל רחב לאמר: הוציאי אלינו את האנשים הבאים אליך, אשר באו לביתך, כי לחפור, לרגל את כל הארץ באו. האשה יכלה להכניס לביתה את שליחי המלך ולהסגיר את המרגלים, אך היא בחרה באפשרות הפוכה.^ד ותקח האשה את שני האנשים ותצפנו, החביאה כל אחד מהם במקום אחר, על מנת שמחפשיהם לא יגלו אותם בנקל.^ה ותאמר לשליחי המלך: בן, באו אלי האנשים שאתם מחפשים ולא ידעתי מאין המה. אינני אמורה לדעת את זהותם של הבאים אל הבית.^ו מכל מקום – ויהי השער לסגור, לקראת סגירת שערי העיר בחשך,^ז שאינו זמן כניסה ויציאה, והאנשים יצאו. לא ידעתי אנה הלכו האנשים. רדפו מהר אחריהם כי תשיגום. היא הטעתה את שליחי המלך, ופיתתה אותם לצאת במהירות לחפשם בחוץ.

י והיא העלתם הגגה. הגג השטוח ברבות מארצות המזרח שימש בחלק מעונות השנה לשינה ולצרכים שונים. התרחשות זו אירעה בתחילת האביב.^י ותטמנם בפשתי העץ, גבעולי הפשתן לאחר קצירתו.^{יא} הערכות, המסודרות לה על הגג לייבוש.

מימין:
תל יריחו
שרידים מיריחו
המקראית
משמאל:
אלומות פשתי
העץ לאחר קציר
וייבוש

העולם | וחביטה. יש אומרים כי פשתי העץ הם הסיבים המרוכזים בהיקף קליפת הגבעול.

פשתי העץ גבעולי הפשתן הקשים והעציים לאחר קצירתם. את הפשתה מפיקים מפנים הגבעולים לאחר הסרת קליפתה. עיבודה כולל ייבוש, השרייה

וְהָאֲנָשִׁים רָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם דֶּרֶךְ הַיַּרְדֵּן עַל הַמַּעְבְּרוֹת וְהַשַּׁעַר
 סָגְרוּ אַחֲרָיִ כַּאֲשֶׁר יֵצְאוּ הַרְדִּיפִים אַחֲרֵיהֶם: וְהָמָּה טָרַם יִשְׁכַּבְּוּן
 וְהִיא עָלְתָה עֲלֵיהֶם עַל-הַגֵּג: וְתֹאמַר אֶל-הָאֲנָשִׁים יַדְעֵתִי כִּי-
 נָתַן יְהוָה לָכֶם אֶת-הָאָרֶץ וְכִי-נִפְלָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נִמְגֹן
 כָּל-יִשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם: כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר-הוֹבִישׁ יְהוָה
 אֶת-מִי יִסּוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לְשָׁנִי
 מִלְכִי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בָּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וְלַעֹג אֲשֶׁר הִחְרַמְתֶּם
 אוֹתָם: וְנִשְׁמַע וַיִּמַּס לְבַבְנוּ וְלֹא-קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם
 כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל-הָאָרֶץ
 מִתַּחַת: וְעַתָּה הַשְּׁבִעוּנָא לִי בִיהוָה כִּי-עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חֶסֶד
 וְעָשִׂיתֶם גַּם-אֵתֶם עִם-בֵּית אָבִי חֶסֶד וְנָתַתֶּם לִי אוֹת אִמְתּוֹ:
 וְהִחַיְתֶם אֶת-אָבִי וְאֶת-אִמִּי וְאֶת-אֲחֵי וְאֶת-אֲחוֹתַי וְאֶת כָּל-
 אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת-נַפְשֹׁתֵינוּ מִמוֹת: וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים
 נִפְשָׁנוּ תַחְתֵּיכֶם לְמוֹת אִם לֹא תִגִּידוּ אֶת-דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיָה בְּתַת-
 יְהוָה לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ וְעָשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד וְאִמְתּוֹ: וְתוֹרַדְסָם בַּחֲבַל^{טו}

אֲחֵיֹתַי

ביאור | וְהָאֲנָשִׁים המחפשים רָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם דֶּרֶךְ הַיַּרְדֵּן עַל, עד¹² הַמַּעְבְּרוֹת, מעברי הירדן, כמתבקש, שכן הניחו שפניהם מועדות למחנה ישראל, ולשם כך עליהם לעבור במקומות שבהם אפשר לעבור את הנהר הגואה בעונה זו.¹³ שני המרגלים הלכו מן הסתם ברגל, ואילו הרודפים היו מן הסתם רכובים על סוסים, ולכן קיוו להשיגם. וְאֶת הַשַּׁעַר של העיר¹⁴ סָגְרוּ אַחֲרָיִ כַּאֲשֶׁר, לאחר¹⁵ שִׁיֵּצְאוּ הַרְדִּיפִים אַחֲרֵיהֶם, כדי שהשער לא ישמש דרך מילוט מן העיר, אם המרגלים גותרו בה בכל זאת.¹⁶

מאמינה, דעתנית ובעלת כישורים להבין את המתרחש לאשורו. בתבונתה ניצלה את ההזדמנות שנקרתה בדרכה לבקש על הצלתם של בני משפחתה.

רחב | רחב מן המקרא לא ידוע הרבה על רחב עצמה. בתלמוד מופיעות דרשות המרחיבות עליה ועל קורותיה. (ראו מגילה יד ע"ב - טו ע"א; זבחים קטז ע"ב). נראה כי הייתה זו דמות לא רגילה,

ח וְהָמָּה – המרגלים טָרַם יִשְׁכַּבּוּן לִישׁוּן, וְהָיָא – רחב עֲלֵתָה עֲלֵיהֶם, אליהם עַל הַגָּג כְּדִי לְשׁוּחַח אֹתָם. ט וְהֵאמֵר אֶל הָאֲנָשִׁים, שְׁכַעַת נֹודְעוּ לָהּ זְהוּתָם וְתַכְלִית בּוֹאֵם: יִדְעַתִּי כִּי נָתַן ה' לָכֶם אֶת הָאָרֶץ, וְכִי נִפְלְאָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ, וְכִי נִמְגֹו, נִמְסוּ כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם. הַמּוֹרֵל הַלְאוּמִי כִּאֵן יִרֹוד מְאוּד. י' כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ, יִיבֵשׁ ה' אֶת מֵי יַם סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם. קִרְיַעַת יַם סוּף, שְׁאִירְעָה לִפְנֵי כְּאַרְבַּעִים שָׁנָה, הֵייתָה מְאוּרַע כִּה דְרַמְטִי שֶׁשָּׁמַעוּ הַתַּפְשֵׁט מִיַּם סוּף עַד יִרְיַחוֹ. וְאֵת אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לְשֹׁנֵי מַלְכֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, לְסִיחָן וְלַעֲזוּג, אֲשֶׁר הִחְרַמְתֶּם, הַשְׁמַדְתֶּם אוֹתָם. אֵף עַל פִּי שְׁיוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ טָרַם נִפְגְּשׁוּ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, דִּי הִיָּה בְּשִׁמוּעוֹת עַל גַּס קִרְיַעַת יַם סוּף וְעַל הַנִּיצַחוֹנוֹת הַקְּרוּבִים יוֹתֵר – בְּזִמְן וּבִמְקוֹם – שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַל שְׁנֵי מַלְכִים גְּדוּלִים מִעֲבָרוֹ הַשְּׁנַיִ שֶׁל הַיַּרְדֵּן, לְהַטִּיל עֲלֵיהֶם אִימָה. שְׁמוּעוֹת אֵלֶּה יִצְרוּ רוֹשֵׁם שִׁישְׂרָאֵל הוּא עִם עֲצוּם בְּיוֹתֵר. נוֹסֵף עַל כֵּן, יִכְלוּ יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ לְרֹאוֹת בְּעֵינֵיהֶם מִרְחוֹק אֶת גּוֹדְלוֹ שֶׁל צְבָא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. י"א וְנִשְׁמַע – וַיִּמַּס לְבַבְנוּ מְרֹוב פֶּחַד, וְלֹא קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ לְהַתְּאָזֵר בְּעוֹז מִפְּנֵיכֶם. הָאוּמֵץ וְהַגְּבוּרָה שֶׁלָּנוּ הַתַּפּוּגָו כְּלִיל, וְאֵנִי בְּטוּחָה שֶׁכֵּךְ קָרָה כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵיכֶם בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת.

כֵּאֵן הַתַּמְמָשָׁה תַּכְלִית שְׁלִיחוֹתָם שֶׁל הַמְּרַגְלִים: רַחֲב תִּיאָרָה בְּאוֹזְנֵיהֶם אֶת הַלְכֵי הַרוּחַ שֶׁל בְּנֵי הַמְּדִינָה – אֶת הַהִלְתָּם וְאִימַתָּם מִן הַתְּבוּסָה שֶׁנִּכְוָנָה לָהֶם מִצְבָּא יִשְׂרָאֵל.

רַחֲב יִדְעָה שֶׁכְּשֶׁהֵעִיר תִּיכַבֵּשׁ תִּישְׁקֹף סִכְנָה לַחַיִּי כֹּל תּוֹשְׁבֵיָהּ. עַל כֵּן בִּיקְשָׁה תַּמּוּרָה לְמָה שֶׁעֲשִׂיתָה לְמַעַן הַצִּלְתָּם: י"ב וְעַתָּה הִשְׁבָּעוּ נָא לִי בְּה', כִּי עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חֶסֶד – וְעָשִׂיתֶם גַּם אִתָּם עִם בֵּית אָבִי חֶסֶד, וְנִתַּתֶּם לִי אוֹת אָמֶת, סִימֹן יִצִּיב שֶׁתִּקְיִימוּ אוֹתוֹ. 17 וְהִחִיתֶם אֶת אָבִי וְאֶת אֲמִי וְאֶת אַחִי וְאֶת אַחִיוֹתַי וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם. יִיתְכֵן שֶׁכֹּאשֶׁה זֹוּנָה לֹא הִיוּ לָהּ בַּעַל וּבָנִים, אֵךְ בַּעִיר חִיו הוֹרִיָּה, אַחִיָּה וְאַחִיוֹתַיָּה, שְׁאוֹתָם בִּיקְשָׁה לְהַצִּיל. 18 וְהִצִּילְתֶּם אֶת נַפְשֵׁינוּ מִמּוֹת.

י"ד וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים הַמְּרַגְלִים: נַפְשֵׁנוּ תַּחְתִּיכֶם לְמוֹת, אֵנּוּ נִישָׂא בְּאַחֲרֵיֹת לַחַיִּיו שֶׁל כֹּל מִי שֶׁהִזְכַּרְתָּ, אִם אֶת וּמִשְׁפַּחְתְּךָ לֹא תִגִּידוּ אֶת דְּבָרֵנוּ זֶה. וְהָיָה בְּתַתְּךָ, כְּשִׁייתֶן ה' לָנוּ אֶת הָאָרֶץ – וְעָשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד וְאַמֶּת, וְצַדִּיק. נִדְאָג לְשִׁלוּמְךָ, כְּמוֹ שֶׁאַתָּה עֹשִׂיתָ לָנוּ. 19

יותר לשם מעבר רגלי. לאורך הירדן, בין הכנרת לים המלח, יש עשרות נקודות ששימשו מעברות. שש מהן נמצאות באזור יריחו.

מעברות הירדן במקומות שבהם המים רדודים בגלל הצטברות סחף, בעיקר מול שפכי יובליו של הירדן, היו מרפדים את הקרקעית באבנים כדי לעשותה מוצקה

בְּעַד הַחֲלוֹן כִּי בֵּיתָהּ בְּקִיר הַחוּמָּה וּבְחוּמָּה הִיא יוֹשֶׁבֶת: וַתֹּאמֶר טו
 לָהֶם הִהְרֵה לָכֹּה פֶּן יִפְגְּעוּ בְכֶם הָרֹדְפִים וּנְחַבְתֶּם שְׁלֹשֶׁת
 יָמִים עַד שׁוֹב הָרֹדְפִים וְאַחַר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם: וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ יו
 הָאֲנָשִׁים נָקִים אֲנַחְנוּ מִשְׁבַּעַתְךָ הִזָּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: הִנֵּה יח
 אֲנַחְנוּ בָּאִים בְּאָרֶץ אֶת־תְּקוּתָה חוּטֵי הַשֶּׁנִּי הִזָּה תִקְשְׁרֵי בַחֲלוֹן
 אֲשֶׁר הוֹרְדְתָנוּ בּוֹ וְאֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ וְאֶת־אֲחִיךָ וְאֵת כָּל־
 בֵּית אֲבִיךָ תֹאסֶפִי אֵלֶיךָ הַבַּיְתָה: וְהָיָה כֹּל אֲשֶׁר יֵצֵא מִדְּלַתִּי ט
 בַּיְתֶךָ וְהַחוּצָה דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְאֲנַחְנוּ נָקִים וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה אֵתְךָ
 בַּבַּיְתָה דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ אִם יֵד תִּהְיֶה־בּוֹ: וְאִם תִּגִּידֵי אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה כ
 וְהִינּוּ נָקִים מִשְׁבַּעַתְךָ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: וַתֹּאמֶר כְּדַבְרֵיכֶם כֵּן כא
 הוּא וַתִּשְׁלַחֵם וַיֵּלְכוּ וַתִּקְשֹׁר אֶת־תְּקוּתֹת הַשֶּׁנִּי בַחֲלוֹן: וַיֵּלְכוּ כב
 וַיָּבֹאוּ הִהְרֵה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד־שָׁבוּ הָרֹדְפִים וַיִּבְקְשׁוּ
 הָרֹדְפִים בְּכָל־הַדֶּרֶךְ וְלֹא מָצְאוּ: וַיֵּשְׁבוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַיִּרְדּוּ כג
 מִהָהָר וַיַּעֲבְרוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון וַיְסַפְּרוּ־לוֹ אֵת כָּל־
 הַמְּצִאוֹת אוֹתָם: וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ כִּי־נָתַן יְהוָה בְּיַדְנוּ אֶת־ כד

ביאור | רחב לא רצתה להשהות עוד את האנשים בביתה, כי חששה שאנשי המלך יחזרו לאחר שלא ימצאו את המרגלים בחוץ. טו כיוון ששערי העיר ננעלו – ותורדם בחבל בעד, דרך החלון, כי ביתה בקיר החומה, ובחומה היא יושבת.

טו ותאמר להם לפני שנפרדו ממנה: הִהְרֵה לָכֹה, פֶּן יִפְגְּעוּ, יפגעו בכם הרודפים. אם תנסו ללכת לכיוון הירדן, רודפיכם – שאולי הם רבים – עלולים לתפוס אתכם. האזור חשוף, אינו מיוער בצפיפות, ואין בו מקומות מסתור רבים. על כן עלולים לראותכם בקלות. לכו אפוא בכיוון ההפוך – אל ההרים שממערב ליריחו, ונחבתם,

הרחבות | כי ביתה בקיר החומה החומות בחלק מהמקומות היו עבות מאוד – חלקן בעובי כמה מטרים ולעתים היה סביבן חפיר. פעמים שהחומה עצמה הייתה מספיק רחבה אפילו כדי להכיל בתוכה בתים

קטנים, וכך גרו אנשים בתוך חומת העיר ממש. רחב התגוררה באחד הבתים הללו, ומשום כך קל היה לה להבריח אותם אל מחוץ לעיר.

התחבאו שָׁמָּה שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שׁוּב הָרְדִפִּים, וְאַחַר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם, ותשובו למחנכם, שכן הרודפים יתייאשו מן החיפושים.

י' וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים: נְקִים אֲנַחְנוּ מְדַבֵּר שָׁבַעְתָּךְ הִזָּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ, האחריות לשבועה תוסר מעלינו, אם לא תמלאי אחר דברינו - י"י הִנֵּה כֹּאשֶׁר אֲנַחְנוּ בָּאִים בְּאֶרֶץ, אֶת תְּקֹנֹת, החבל השזור²⁰ מחוט השני, האדום הִזָּה תִּקְשְׁרֵי בְּחֵלוֹן אֲשֶׁר הוֹרְדָתָנוּ, הורדת אותנו בו. החוט הצבוע באדום עז²¹ שהופק מתולעת השני, יסמן בהבלטה את ביתך. וְאֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ וְאֶת אַחֲיֶךָ וְאֶת כָּל בֵּית אֲבִיךָ, את משפחתך בלבד תִּאֲסֹפֵי אֵלֶיךָ הַבֵּיתָה. הם יקבלו חסות בזכותך. י"ט וְהָיָה, כֹּל אֲשֶׁר יֵצֵא מִדְּלֵתֵי בֵיתְךָ הַחוּצָה - דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ, הוא עצמו אשם בהריגתו,²² וְאֲנַחְנוּ נְקִים. אם תרצי לשמור על בני משפחתך מכל פגע, הקפידו שיישארו בתוך הבית, שכן רק הוא המקלט הבטוח. כל מי שיימצא מחוצה לו - יהיה חשוף לפגיעת המלחמה. וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה אִתְּךָ בַּבַּיִת - דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ אִם יָד תִּהְיֶה בּוֹ לְרַעָה. אנחנו נקבל על עצמנו את האחריות לשלומם של כל בני משפחתך שיישארו בביתך. כ' וְאִם תִּגִּידֵי אֶת דְּבָרֵינוּ זֶה - שְׁבִיתְךָ יִיחָשֵׁב לִמְקַלֵּט, וְהָיִינוּ נְקִים מִשְׁבַּעְתְּךָ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ.

כ"א וַתֹּאמֶר: כְּדַבְּרֵיכֶם - כֵּן הוּא. כך יהיה.²³ אני מקבלת.

וַתִּשְׁלַחֶם, וַיֵּלְכוּ לְדַרְכָם. וַתִּקְשֹׁר אֶת תְּקֹנֹת הַשָּׁנִי בְּחֵלוֹן מִיד. החוט הזה השתלשל מחלונה מאותו יום ואילך, משום שאיש לא ידע מתי יבוא צבא ישראל בשערי יריחו.²⁴

כ"ב וַיֵּלְכוּ וַיָּבִיאוּ הָהָרָה, לאזור ההררי שממערב לעיר, כמו שיעצה להם רחב. וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שׁוּב הָרְדִפִּים. וַיִּבְקְשׁוּ הָרְדִפִּים בְּכָל הַדֶּרֶךְ מִירִיחוֹ מִזְרָחָה לְכִיּוּן הַיַּרְדֵּן, הלוך ושוב, וְלֹא מָצְאוּ אוֹתָם.

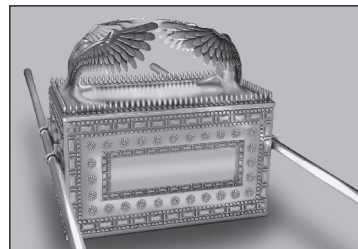
כ"ג וַיֵּשְׁבוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים, המרגלים, שלוחי יהושע וַיִּרְדּוּ מִהָהָר, וַיַּעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן וַיָּבִיאוּ אֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון. וַיִּסְפְּרוּ לוֹ אֶת כָּל הַמַּצְאוֹת אוֹתָם, ובכלל זה גם את ההבטחה שהבטיחו המחייבת אף אותנו, שכן הם פעלו בשמו. כ"ד וַיֹּאמְרוּ אֶל יְהוֹשֻׁעַ: אִפְשָׁר לְרֹאוֹת בְּבִירוֹר כִּי נִתַּן ה'

בית בקיר החומה

כָּל־הָאָרֶץ וְגַם־נִמְגְוָה כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵינוּ: וַיִּשְׁכַּם אֲנִי
 יְהוֹשֻׁעַ בְּבֹקֶר וַיִּסְעוּ מֵהַשָּׁטִים וַיָּבֹאוּ עַד־הַיַּרְדֵּן הוּא וְכָל־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וַיִּלְנוּ שָׁם טָרַם יַעֲבֹדוּ: וַיְהִי מִקְצֵה שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַיַּעֲבְרוּ
 הַשָּׁטִים בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה: וַיִּצְוֶה אֶת־הָעָם לֵאמֹר כִּדְבַר־אֲתָנָח אֲתָם
 אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם נִשְׂאִים אֹתוֹ וְאַתֶּם
 תִּסְעוּ מִמְּקוֹמְכֶם וְהִלַּכְתֶּם אַחֲרָיו: אֲךָ רְחוֹק יִהְיֶה בֵּינֵיכֶם
 וּבֵינִי כְּאַלְפִים אַמָּה בַּמֶּדֶה אֲל־תִּקְרְבוּ אֵלָיו לְמַעַן אֲשֶׁר־
 תִּדְעוּ אֶת־הַדָּרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ־בָהּ כִּי לֹא עֲבַרְתֶּם בַּדֶּרֶךְ מִתְּמוֹל
 שְׁלֹשִׁים: וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם הַתְּקַדְּשׁוּ כִּי מִחֹר
 יַעֲשֶׂה יְהוָה בְּקֶרְבְּכֶם נִפְלְאוֹת: וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הַכֹּהֲנִים
 לֵאמֹר שָׂאוּ אֶת־אֲרוֹן הַבְּרִית וְעֲבְרוּ לִפְנֵי הָעָם וַיִּשְׂאוּ אֶת־אֲרוֹן
 הַבְּרִית וַיֵּלְכוּ לִפְנֵי הָעָם: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ
 הַיּוֹם הַזֶּה אֶחָל גְּדֹלְךָ בְּעֵינֵי כָל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵדְעוּן כִּי כַּאֲשֶׁר
 הָיִיתִי עִם־מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ: וְאַתָּה תַּעֲזֹה אֶת־הַכֹּהֲנִים
 נִשְׂאֵי אֲרוֹן־הַבְּרִית לֵאמֹר כִּבְּאַכֶם עַד־קִצְהָ מִי הַיַּרְדֵּן בַּיַּרְדֵּן

ביאור | ביַדְנו אַת כָּל הָאָרֶץ, וְגַם נִמְגְוָה כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵינוּ.

ארון ברית ה' שחזור

כיצד מי הירדן לא המשיכו במרוצתם קדימה, אלא כמו הסתובבו לאחור ונעמדו במרחק; ושמה בגלל הצטברות המים לגובה נהפך כיוון זרימתם אל עבר המקום שממנו באו, שנעשה נמוך יותר. (וראו עוד שם סו; עדי-ג, טו).

זכרון בריתת מי הירדן מן האמור באופן שירי בספר תהלים אפשר להיווכח שמאורע זה נשמר בתודעה הלאומית למשך זמן רב. המשורר מתייחס לקריעת ים סוף: הַיָּם רָאָה וַיָּנוּס, וסמוך לו: הַיַּרְדֵּן יִסַּב לְאַחֲרָיו (תהלים קיד, ג) - ביטוי המתאר

הרחבות

פרק ג

נס צליחת הירדן פרק ג - פרק ה פס' א

יבוש מי הירדן מקביל לקריעת ים סוף.¹ לפי חלק מהדעות, בני ישראל נכנסו לים סוף ויצאו ממנו באותו צד,² ומכאן שהמופת הזה בא לשם השמדתם הגמורה של המצרים מחד גיסא, ולשם גילוי השגחת ה' על עמו באופן נסי מאידך גיסא. שתי התכליות הללו סייעו לישראל עם יציאתם למדבר. גם בעצירת זרימתם של מי הירדן, אף שהוא אינו נהר גדול, וגם בעמידתם באופן חריג ניכר שידודם של חוקי הטבע. גם המפגן הגלוי הזה שבו התערב ה' במציאות עורר בהלה בקרב עמי הארץ והחליש אותם, ומצד שני העצים את תוקפם של ישראל. ישראל נזקקו לכך שכן אף שהמחנה שלהם כלל אנשי חיל רבים, במשך שנות נדודיהם במדבר הם לא התעמתו עם כוחות זרים ולא רכשו ניסיון צבאי. בעקבות הנס הם התחזקו ואף הפכו לפתע לאיום קרוב מאוד על כל עמי האזור.

פרק ג א וַיִּשְׁפֹּם יְהוֹשֻׁעַ בְּבִקְרֵי, וַיִּסְעוּ מֵהַשֹּׁטִים, מִקּוּם חַנִּייתֶם, וַיָּבֹאוּ עַד הַיַּרְדֵּן, סִמוּךְ לַנְּהַר עֲצֵמוֹ, הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיְלַנּוּ שָׁם בַּלֵּילָה שְׁלֹאחֶר אוֹתוֹ יוֹם טָרַם יַעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן. נִרְאָה שֶׁנִּסְיַעָה זֶה אֲרַכָּה פְּחוֹת מִיּוֹם.

ב וַיְהִי מִקְצֵה שְׁלֹשֶׁת יָמִים, הַיָּמִים שֶׁצִּיּוּוּהַ יְהוֹשֻׁעַ עַל הָעָם לְהַעֲרֹךְ בָּהֶם,³ בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי⁴ וַיַּעֲבְרוּ הַשֹּׁטִים, מוֹסְרֵי פְּקוּדוֹתָיו שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה. ג וַיִּצְווּ אֶת הָעָם לֵאמֹר: בְּרֹאוֹתְכֶם אֶת אַרְוֹן בְּרִית ה' אֱלֹהֵיכֶם, הָאֲרוֹן שֶׁבּוֹ הִיוּ לוֹחוֹת הַבְּרִית,⁵ וְתֵרְאוּ שֶׁהַכְּהֵנִים הַלְוִיִּם נִשְׂאִים אֹתוֹ - וְאַתֶּם תִּסְעוּ, תַּעֲקְרוּ⁶ מִמְּקוֹמְכֶם וְהִלַּכְתֶּם אַחֲרָיו. ד אַךְ רְחוֹק, מֵרַחֵק יְהִיָּה בֵּינֵיכֶם וּבֵינֵינוּ כְּאַלְפִים אַמָּה בַּמִּדְּבָר, בְּשִׁיעוֹר. כְּקִילוֹמֶטֶר בְּמִידוֹת יִמִּינוּ. אֵל תִּקְרְבוּ אֵלָיו יוֹתֵר מִדִּי כִּי אֵין זֶה רְאוּי,⁷ וְקִרְבָּה זֶה עֲלוּלָה לִסְכַּן אֶתְכֶם.⁸ הָאֲרוֹן יוֹרֵה לָכֶם אֶת הַדֶּרֶךְ⁹ לְמַעַן אֲשֶׁר תִּדְעוּ אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תִּלְכוּ בָּהּ, וְלֹא תִשׁוּטְטוּ הֵנָּה וְהֵנָּה, כִּי לֹא עֲבַרְתֶּם בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה מִתְּמוֹל שְׁלֹשׁוֹם, מִיָּמִים עֲבָרוּ. הַדֶּרֶךְ הַזֶּה חֲדָשָׁה לָכֶם לְגַמְרִי.

ה וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל הָעָם: הֲתִקְדְּשׁוּ, הַכִּינוּ עֲצֻמְכֶם,¹⁰ אֹלֵי גַם: הִיטְהֵרוּ,¹¹ כִּי מֵחֵר יַעֲשֶׂה ה' בְּקֶרְבְּכֶם נִפְלְאוֹת.

ו וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל הַכְּהֵנִים לֵאמֹר: שְׂאוּ אֶת אַרְוֹן הַבְּרִית וַעֲבְרוּ לִפְנֵי הָעָם. עַד עֵתָה הָאֲרוֹן הִיָּה בַּתּוֹךְ הַמַּחֲנֶה,¹² וְעַכְשָׁיו הוּא יַעֲבֹר לְקִדְמָתוֹ. וַיִּשְׂאוּ הַכְּהֵנִים אֶת אַרְוֹן הַבְּרִית וַיִּלְכוּ לִפְנֵי הָעָם.

ז וַיֹּאמֶר ה' אֶל יְהוֹשֻׁעַ: הַיּוֹם הַזֶּה אֶחָל גְּדַלְךָ בְּעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל. הַיּוֹם תַּחֲלוּל אֹת וּמוֹפֵת בְּהִיקָף גָּדוֹל, וּלְמִרּוֹת שֶׁהוּא יַעֲשֶׂה לְצוּרְךָ הָעָם, עַל יְדוֹ יִתְגַּדֵּל שִׁמְךָ. אֲשֶׁר יִדְעוּן כָּל יִשְׂרָאֵל כִּי בְּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם מִשְׁהָ, אֶהְיֶה עִמָּךְ. הַמוֹפְתִים יִהְיוּ כַּעֵין הַמוֹפְתִים שֶׁהָיוּ בִּימֵי מֹשֶׁה. רוֹשְׁמָם שֶׁל הַמוֹפְתִים עֲדִיין מוֹטְבַע בַּתּוֹדֵעָה, אֵף עַל פִּי שֶׁחֲלַקְתֶּם הַתִּרְחָשׁוּ לִפְנֵי אַרְבַּעִים שָׁנָה.¹³ ח וְאַתָּה תַּצִּיָּה אֶת הַכְּהֵנִים נִשְׂאֵי אַרְוֹן הַבְּרִית לֵאמֹר: "כְּבִאֲכֶם עַד קִצָּה מִי הַיַּרְדֵּן מִמֶּשׁ, לְאַחֵר שֶׁתִּצְאוּ מֵאֲזוּר גְּאוֹן הַיַּרְדֵּן, שָׁבוּ צוֹמְחִים קְנִים וְסוּף, בַּיַּרְדֵּן תַּעֲמְדוּ, עֲצְרוּ".